
AMERİKÂN MUHAFAZAKÂR DÜŞÜNÇESİNDE ÖZEL MÜLKİYET

*Seyit Ali AVCU**

“Yasa yapıcı görevdeyken, kimsenin hayatı, hürriyeti ve mülkiyeti güvenlikte değildir.” Mark Twain (1866)

“Mülkiyet ve özgürlük birbirinden ayıramayacak kadar bağlıdır.” Russell Kirk

ÖZET

Avrupa muhafazakârlığı klasik liberalizme bir tepki olarak doğmasına karşın, Amerika muhafazakârlığı klasik liberalizmden doğmuştur ve özel mülkiyet hakkındaki görüşleri paralellik arz eder. Amerikan muhafazakârlığı İkinci Dünya savaşından sonra Amerikan liberalizmine bir tepki olarak doğdu. Geleneksel muhafazakârlıkta özel mülkiyet birey ve devlet arasında bir kalkan işlevi görür. Özgürlük ve mülkiyetin birbiriyle yakinen ilişkilidir ve doğal huktan kaynaklanan özel mülkiyet hakkı hiç bir şekilde değiştirilemez ve düzenlenemez. Özel mülkiyet uygarlığın gelişmesi için vazgeçilmez bir araçtır. Mülkiyet hakları yaşam haklarından daha önemlidir. Özel mülkiyet kullanım hakkı ilahî kurallar ile sınırlıdır. Geleneksel muhafazakârlar harcamaları artırdığı, devletin büyümesine neden olduğu ve mülkiyet hakkına dolaylı olarak zarar verdiği için savaşa karşı çıkarlar. Neo-muhafazakârlar, aynı ismi kul-

* Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü.

lanmalarına rağmen savaş yanlısı olmaları nedeniyle geleneksel muhafazakâr çizgiden sapmışlardır. O nedenle günümüzde Amerika'da geleneksel muhafazakârlar ile liberteryanlar arasında bir yol arkadaşlığı ortaya çıkmıştır..

Anahtar Kelimeler; Özel Mülkiyet, Amerikan Muhafazakâr Düşüncesi, Neo-muhafazakârlık, liberteryanizm, Russell Kirk, Robert Nisbet, Robert Nozick.

Çay Partisi hareketinin Başkanı Judson Phillips, 2010 yılının sonlarında sadece mülk sahibi bireylerin oy hakkına sahip olması gerektiğini düşündüğünü belirtti. Phillips, Amerika'nın kurucularının asıl amacının sadece mülk sahiplerine oy hakkı vermek olduğunu tartışıyordu. Şu şekilde akıl yürütüyordu: "Eğer bir mülk sahibi iseniz, aslında toplumda kaybedecek çok şeyiniz var." Bu demeç liberal medya tarafından daha neler diye küçümsense ve böyle bir fikrin Amerika gibi demokrasinin en ileri olduğu kabul edilen bir ülkede ileri sürülmesi Politically Correct(Siyaseten Doğru)¹ olmasa da, başlattığı tartışmalar Amerikan siyasal ve muhafazakâr düşüncesinde özel mülkiyetin ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermesi bakımından anlamlıdır. Bu çalışmada kuruluşundan Çay Partisi hareketine kadar Amerikan muhafazakâr düşüncesinde özel mülkiyet hakkındaki fikirlerin gelişimi çok kısa şekilde belli düşünürler üzerine yoğunlaşarak konu edilecektir.

GİRİŞ

Mülkiyet konusunu incelemeye geçmeden önce, Amerika'da muhafazakârlığın gelişimine kısaca bir göz atalım. Amerikan muhafazakârlığı Avrupa muhafazakârlığından etkilenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde, muhafazakârlık tarihi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Russell Kirk ve diğer yazarlar tarafından Edmund Burke'ün fikirlerine dayanarak bir Amerikan muhafazakârlık geleneği başlatmalarıyla ortaya çıkar. Amerikalı muhafazakâr yazar Russell Kirk muhafazakârlığın ABD'ye getirilmiş olduğunu ve Amerikan devrimini bir "muhafazakâr devrim" olarak yorumlar (Kirk 2001, 6, 63). Ancak pek çok yazar Amerikan muhafazakârlığının orijinal olduğunu kabul etmez ve klasik liberalizmin bir çeşidi olduğunu savunurlar(Aughey 1992, 1-31). Her ne kadar Avrupa muhafazakâr-

¹ Politically Correct ifadesi, öyle düşünülse bile konuşmalarda, davranışlarda, politikalarda, herhangi bir cinsiyet, din, dil, ırk ya da kültür hakkında saldırgan/kırıcı olan terimleri kullanmamaktır.

lığından etkilense de Amerikan muhafazakârlığı Avrupa muhafazakârlığından farklıdır; çünkü Amerikan muhafazakârlığı klasik liberalizmden doğmuştur, kapitalizmi destekler ve iktidar hakkında şüphecidir.

ABD'de liberal-muhafazakâr gelenek Russell Kirk'ün katkılarıyla Burke'ün muhafazakârlık anlayışıyla klasik liberallerin ekonomik bireyciliğini birleştirerek ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Amerikan muhafazakârlarının özel mülkiyet hakkındaki görüşleri Amerikan klasik liberalleriyle² paralellik gösterir. Ama mülkiyet hakkının elde edilmesi ve kullanılması konusunda muhafazakârların ahlâkî ve ilahî prensipler ile sınırlandırılmasına inanmaları ile klasik liberallerden ayrılırlar.

Amerika'da muhafazakâr entelektüel hareket 20. yüzyılın ilk yarısında Amerikan liberalizmine (klasik liberalizm değil) karşı olan düşünürler ve bunların fikirleri etrafında oluştu. Liberalizm, muhafazakârlık gibi, tarihin farklı zamanlarında, farklı ülkelerde farklı anlamlar üstlenmiştir. Muhafazakâr entelektüel hareketin karşı çıktığı liberalizm, Amerikan hükümeti için çözüm olarak merkezi planlama, büyük devlet ve cömert sosyal politikalar öneren akımdı (Regnery 2008, xv). Klasik liberalizm, Ludwig von Mises gibi muhafazakârlar tarafından savunularak muhafazakâr harekete dönüşmüştür. Devletin birçok alandan elini çekmesi, özel mülkiyete sıkı sıkıya bağlılık anlamına gelir. Von Mises modern liberalizmden o kadar nefret eder ki sosyalizmle eş görür. Şöyle yazar:

Bugün Amerika Birleşik Devletleri'nde 'liberal' önceki nesillerin "liberalizm" ile kastettikleri anlamın her konuda zıddı olan bir dizi siyasi fikirler ve önermeleri içerir. Kendine özgü Amerikan liberalizmi hükümet her şeyi yapabilme gücüne inanan, serbest girişimin kararlı bir düşmanı ve yetkililerin her şeyi planladıkları bir sistemi, yani sosyalizmi savunuyor (Von Mises 1985, xvi).

Muhafazakâr entelektüel hareketin ivme kazanmasına neden olan gelişmeler *New Deal* ve İkinci Dünya Savaşı sırasında devletin hızla büyümesi ve sosyal devlet fikrinin gelişmesiydi. Büyük Buhran ve İkinci Dünya Savaşı'nda Amerikan *askerî-endüstriyel kompleksin* başarısı devletin büyümesinin ilerlemeyi temsil ettiği inancının neredeyse tartışmasız kabulü ile sonuçlandı (Nash, 1998 1). Amerikalıların çoğu Büyük Buhran öncesi hâkim olan dünyadan soyutlanma ve serbest piyasaya aşırı güvenin modern dünyada pek pratik olmadığına inanıyordu. Keynesyen ekonomi teorisi,

² Liberalizm, Amerika'da sosyal liberallik anlamına gelir ve Avrupa'da kullanılmasından farklı bir anlamı vardır.

siyasî ve entelektüel manzaraya hâkim olmuş serbest piyasanın şiddetli iniş ve çıkışlarını azaltmak için devlet harcamaları ve müdahalelerin gerekliliğine olan inanç yaygınlaşmıştı.

Bütün bu gelişmelere karşı 1940 ve 1950'lerde şimdi klasik liberal ve muhafazakâr entelektüel hareket olarak bilinen bir grup düşünür ortaya çıktı. Russell Kirk, William F. Buckley Jr, Friedrich Hayek, Ludwig von Mises, Whittaker Chambers, Milton Friedman, Richard Weaver, James Burnham ve Frank Meyer gibi düşünürler Amerikan devlet ve toplumunda ortaya çıkan değişiklikleri endişe ile izliyorlardı. Farklı kökenden gelmelerine ve birçok konuda görüş ayrılığında olmalarına ve farklı şekilde düşünmelerine rağmen muhafazakâr hareketin nüvesini oluşturdular.

1955 yılında *National Review* dergisinin kurulması Amerika'da derli toplu bir muhafazakâr entelektüel hareketin başlangıcı olmuştur. William F. Buckley Jr. tarafından kurulan bu dergi, muhafazakâr entelektüel hareketin üç önemli ekolü siyasî değişim için bir araç oluşturmak amacıyla bir araya getirdi.

Bu üç önemli ekol gelenekçiler, liberteryenlar ve anti-komünistçiler idi. Russell Kirk'un liderliğini yaptığı gelenekçiler, sınırlı Amerikan devlet geleneğinden yola çıkarak Amerika'da Hıristiyanlığa dayanan ahlâkî bir toplum teşvik etmek istediler. Seküler bir toplumda devletin aşırı büyümesini Amerika'nın üzerine kurulduğu ilkelere yönelik bir tehdit olarak gördüler. Gelenekçiler dindar idiler ve laik bir toplumda dinin olmamasının tehlikeli bir boşluk oluşturduğunu düşünüyorlardı. Liberteryenlar ise devletin büyümesini ve kolektivizmi bireysel özgürlüklere bir saldırı olarak gördüler. Bu düşünürler, ekonomik özgürlük ve bireyselliğin önemini vurguladılar. Anti-komünistler ise komünizmin yayılmasını Batı dünyası için bir tehdit olarak gördüler ve komünizmin iyi huylu bir ideoloji olduğu görüşünü ortadan kaldırmak için mücadele ettiler. Aynı zamanda Anti-komünistler liberalizm ve komünizm arasındaki ideolojik bir benzerlik olduğunu düşünüyorlardı. Şimdi kısaca, bu 19. yüzyıldan başlayarak muhafazakâr düşünürlerden bazılarının mülkiyet hakkındaki görüşlerini ve mülkiyet anlayışındaki farklılıklarını inceleyelim.

GELENEKÇİ MUHAFAZAKÂR DÜŞÜNÜRLER:

PAUL ELMER MORE VE RICHARD WEAVER

Her ne kadar muhafazakâr düşünce İkinci Dünya savaşı sonrası şekillense de 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başında muhafazakâr düşünürler var olmuşlardır. Amerika'da entelektüel hareketin özel mülkiyet düşüncesine en derin etkisi olan iki düşünür Paul Elmer More ve Richard Weaver'dir. Paul Elmer More (1864-1937) Amerikan gazeteci, yazar ve akademisyen ve liberal bir dergi olan *Nation* dergisinin editörüydü. More, Amerika'da henüz muhafazakâr düşünce açıkça şekillenmeden önce de muhafazakâr ve *Nation* dergisinden ayrılması kavgalı olmuştu. Russell Kirk More'un felsefesini *the Conservative Mind* adlı kitabında da uzun uzadıya açıkladı ve More'un çalışması muhafazakâr entelektüel görüşlerin doğal hukuka ve özel mülke yöneldiğinin göstergesiydi. Bu düşünürlere göre özel mülkiyet birey ve devlet arasında bir bariyer işlevi görür ve kendi hayatını devam ettirmek için gerekli işleri yapma özgürlüğü verir. Muhafazakârlar göre bu özgürlük siyasî ve ahlâkî sağlık için esastır, çünkü özel mülkiyet ihtiyat gibi erdemleri teşvik eder.

Amerika'da özel mülkiyet tartışması daha geniş bir tartışma olan *doğal hukuk* ve *doğal haklar* tartışması tarafından şekillendi. Her ne kadar doğal hukuka dayalı özel mülkiyet hakkına ilişkin Locke'un vurgusu muhafazakâr ideoloji ile tutarlıysa da Leo Strauss gibi muhafazakârlar, Locke'un evrensel doğal hukuk yerine doğal haklara aşırı vurgu yaptığını ve bunun laik haklar ve faydacılığa doğru tehlikeli bir felsefî eğilimin göstergesi olduğuna inanıyorlardı. Nazi Almanyası'ndan kaçan bir göçmen olan muhafazakâr siyaset filozofu Leo Strauss(1899-1973) modern felsefenin doğal hukuk yerine doğal hakları öne çıkarmasını şiddetli bir şekilde eleştirdi. Doğal haklar insanın doğuştan kazandığı verilmiş haklardır; doğal hukuk ise yaratıcı tarafından konulan ve ahlakın geliştirilerek uyulması gereken kurallardır. Doğal haklar, doğal hukukun aksine, çoğunluğun kaprislerine tabidir ve çoğunluk tarafından değiştirilebilir. Strauss, Locke'un doğal haklar inancını Batı dünyasında evrensel gerçeği terk edişin göstergesi olan felsefî bir sapma olarak gördü. Strauss'un görüşleri muhafazakârlar için doğal hukuk teorisinin önemini ve muhafazakâr düşüncenin mülkiyet hakkındaki felsefî tartışmasını etkilemesi bakımından önemlidir.

Muhafazakâr bilim adamları Strauss'un endişelerini paylaşmış ve Amerikan hükümetinin doğal hukuk kuramına geri dönmesini istemişlerdir. Paul Elmer ve Richard Weaver da bu endişeleri paylaşmış ve doğal hukukun terk edilmesinin özel mülkiyet hakkı ile ilgili sonuçlarına dikkat çekmişlerdir. Onlara göre, nesnel gerçeklik ve aşkın bir inanca dayalı bir felsefe olduğu için doğal hukuk temel muhafazakârlığın ana ilkesidir. Gelenekçi muhafazakârlar Tanrı'nın Amerikan hayatından çıkarılmasının ve bu boşluğun devletin genişlemesiyle doldurmaya çalışılmasının sonuçlarından endişe ettiler. Tanrı doğal hukuku yaratmış ve vahiy yoluyla indirmiştir. Doğal hukukun bu nedenle insan yasalarını aşan yanı vardır ve uygulanmalıdır. İnsanlar, insan olmanın sonucu olan eşitsizlikler ne kadar büyük olursa olsun, doğal hukuku ihlal etmemelidirler(More 1982, 442).

More, özel mülkiyeti uygar bir toplumun temel taşı olarak gördü. More, adaletsizliğin nedeninin mülkiyet olduğunu savunan Rousseau'ya karşı çıktı. More'a göre adaletsizliğin nedeni insanın doğal eşitsizliğidir. *Property Law* kitabında şöyle yazar:

Gerçek şu ki, mülkiyetin haklı olarak medeniyetin gelişmesine neden olduğu söylenebilir ama, adaletsizliğin sadece bir göstergesidir. Adaletsizlik insanın kusurlu doğasının bir sonucudur, ve yaşam araçlarının geliştirilmesi zaten varoluşun kaçınılmaz bir özelliğini ön plana getiriyor ve bu şaşırıcı dünyamızda sadece insan için olmayıp bütün yaratılmışlar için geçerlidir. (More 1982, 440)

Özel mülkiyet insanın yasa koyma sınırının ötesindedir ve medenî bir toplumun temelidir. Bir haksızlığı düzeltmek için mülkiyet hakları, veya dokunulmaz haklardan herhangi biri değiştirilmemelidir. Bu eşitsizliği düzeltmek isteyen devlet veya kurum tarafından herhangi bir girişim, ilerleme tekerlekleri durdurabilir veya dünyayı geçici olarak barbarlık dönemine geri çevirir, ama kesinlikle daha geniş ve daha büyük mutluluğa neden olmayacaktır. Bu nedenle, bu insani duyguları reddetmek, ve mal güvenliğinin medenî bir toplumun temel vazifesi olduğunu itiraf etmek merhametsizlik değildir(More 1982, 441).

Muhafazakâr filozof Richard Weaver(1910-1963), özel mülkiyetin ah-lâkî önemini ve özel mülkiyetin devlet müdahalesine karşı bir siper olarak oynadığı rolü anlattı. Weaver, devlet iktidarının artmasının tehlikelerini ve özel mülkiyet haklarının kaybına dikkat çekti. İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrası Bolşevizm'in ve Faşizmin yükselişi ve devletin gücünün artması muhafazakâr felsefe üzerinde çok büyük etki yaptı. Weaver gibi aka-

demisyenler bu metafizik hakkın kaybını ve güçlü devletin sonuçlarını gördüler. Richard Weaver, Chicago Üniversitesinde profesör ve *National Review* yazarıydı. *Ideas Have Consequences*(Fikirlerin Sonuçları Vardır) isimli meşhur eserinde *nominalizm* olarak adlandırdığı evrensel gerçeğin reddi nedeniyle Batı dünyasının bozulduğunu iddia etmiştir. Batının göreceliğinden(relativizm) ve faydacılığından(utilitarianism) nefret ediyordu. Batılı insanını, "son metafizik hak" dediği özel mülkiyete yeniden saygı duymaya çağırırdı. Bununla özel mülkiyet hakkının herhangi bir fayda veya hizmet kavramından bağımsız olarak var olduğunu kastediyordu (Weaver 1948, 132).

RUSSELL KIRK'ÜN DÜŞÜNÇESİNDE MÜLKİYET

Kirk, gelenekçi muhafazakârlığın baş savunucusu olarak kabul edilir. 20. yüzyılda Amerikan muhafazakârlığının oluşmasında en önde gelen ve en etkili Amerikalı düşünür olan Russell Kirk (1918-1994) siyaset felsefecisi, tarihçi, sosyal ve edebiyat eleştirmeni olarak çok yönlü çalışmalar yapmıştır. 1953'te yayınladığı *The Conservative Mind*(Muhafazakâr Zihin) adlı eseriyle ikinci dünya savaşı sonrası Amerika'da muhafazakâr düşünceyi şekillendirmiştir. Edmund Burke'ün fikirlerine özel bir önem vererek Anglo-Amerikan geleneğinde muhafazakâr düşünce gelişimini ortaya koymuştur. Son yıllarda ortaya çıkan ve Bush ile iktidara gelen yeni-muhafazakârlığın ilk evrelerine yetişmiş ve şiddetli bir biçimde eleştirmiştir. Bu yüzden Kirk, Amerika'da bir çok çeşidi olan muhafazakârlığın "gelenekçi muhafazakârlık" kanadının baş savunucusu olarak kabul edilir.

Kirk, muhafazakârlığın prensiplerini sistematik olarak ortaya koyarak, muhafazakârlığın ne olduğu konusuna açıklık getirmiştir. Ona göre, Muhafazakârlığın on prensibinden yedincisi, Muhafazakârların, özgürlük ve mülkiyetin birbiriyle yakinen ilişkili olduğuna inanmalarıdır. Mülkiyet, özel ellerden çıktığında, Leviathan denilen canavar devlet her şeye hâkim olur. Büyük medeniyetler, özel mülkiyet kurumu üzerinde tesis edilir. Özel mülkiyet yaygınlaştıkça, bir toplum daha istikrarlı ve üretken hale gelir. Toplumun ekonomik olarak eşitlenmesi, yani herkesin aynı düzeyde eşitlenmesi, muhafazakârlara göre, ekonomik gelişme anlamına gelmez. Elde etme ve harcama, insanoğlunun temel amaçları değildir; esas olarak arzulanan, birey, aile ve toplum için sağlam iktisadî zeminlerin/mekanizmaların varlığıdır.

Sir Henry Maine, *Village Communities* (Köy Toplulukları) adlı eserinde, özel mülkiyetin durumunu, ortak mülkiyetten ayırmak suretiyle, güçlü olarak şöylece ortaya koymuştur: "Kimsenin, muhtelif mülkiyetlere saldırıp, sonra da medeniyete değer verdiğini söyleme hakkı yoktur. Birbiriyle iç içe geçmiş bu iki durumun, yani medeniyet ile özel mülkiyetin tarihi birbirinden ayrılamaz." Bahsi geçen muhtelif mülkiyet -bir başka ifadeyle özel mülkiyet- şu konularda son derece etkili bir araçtır. İnsanlara sorumluluklarını öğretmek, insanları doğruluğa sevk etmek, genel kültürü desteklemek, insanoğlunu zorla iş yapma düzeyinin üzerine çıkarmak, düşünmek için boş zaman ve faaliyete geçme özgürlüğü sağlamak, gerçekten de bir kişinin çalışmasının meyvelerini toplayabilmesi; yaptığı işin süreklilik arz ettiğini görebilmesi; mülkiyetini kendinden sonra gelen kuşaklara miras bırakabilmesi; ezici sefalet halinden, sürekli başarılı olduğu bir hale geçebilmesi ve gerçekten kendisine ait bir şeye sahip olması inkârı mümkün olmayan büyük kazanımlardır. Muhafazakârlar, mülkiyete sahip olmanın, mülkiyet sahibine belli ödevler yüklediğini görmekte, bu ahlakî ve hukukî yükümlülükleri, seve seve kabul etmektedirler.³

Özel mülkiyet muhafazakâr düşüncenin en temel kavramlarından birisi olup Kirk'ün çok güçlü onayını aldı. Özel mülkiyetin özgürlüğün esası olduğunu savundu (Kirk 1957, 72-73). Kirk daha da ileri giderek özel mülkiyetin medeniyet ve kültürün ön koşulu olduğunu ileri sürdü:

"Mülkiyet güvenli olmadığı sürece, medenî hayat olamaz; Bir kimsenin kendisine ait olanı elinde tutmak ve mümkünse elindekine eklemek hakkı olmaksızın hiçbir zevk, hiçbir maddi gelişme, ve kültür adına kayda değer hiçbir şey olmaz." (Kirk 1957, 67)

Ayrıca, mülkiyet doğru ruhî gelişmeyi teşvik eder, " Erdemli olmayı teşvik ettiği için kadın ve erkeklere sorumluluk öğretmek için en güçlü araçlardan biridir." (Kirk 1957, 69) Son olarak Kirk, maddi bağımsızlık ve güvenliği sağladığı ve sonuç olarak iktidara köle gibi bağımlılığı önlediği için tasarruf etmeyi özgürlüğün kalesi kabul eder. Piyasa ekonomisi tasarrufu ödüllendirerek özgürlüğü teşvik etmektedir (Kirk 1989, 193). Özetle,

³ Russell Kirk'ün *The Politics of Prudence* (İhtiyat Siyaseti) (ISI Books, 1993). Copyright © 1993 adlı eserinden uyarlanmıştır. Bu metinden, Estate of Russell Kirk'ün izniyle yararlanılmaktadır. <http://www.kirkcenter.org/> <http://www.muhaafazakar.com> çeviren Okan Aslan-Cemal Fedayi

Kirk serbest ekonomiyi çok değer verdiği "Daimi Şeyler"⁴e sadakati teşvik ettiği için en uygun ekonomik sistem olarak gördü. Ama Kirk'ün serbest ekonomiyi tasdik etmesi sadece manevî ve ahlâkî doğrularından kaynaklanmıyordu. Tasdikinin diğer ayağı onun ekonomik gerçekleri tam olarak kavramasından kaynaklanıyordu. O hiçbir zaman Irving Babbitt'in hayal ve teorinin gerçeklere dayanması gerektiğine dair bilge öğüdünü unutmadı(Babbitt 1979, 258).

Russell Kirk için mülkiyet muhafazakârlığın adalet gibi diğer temel prensipleriyle de yakından alakalıdır. Kirk'e göre adalet, her erkek ve kadının sahip oldukları üzerinde, kendi doğasına uygun her şey üzerinde, kendi yetenek ve faziletlerinin meyveleri üzerinde ve özel mülkleri ve kişilikleri üzerinde hakkı olması demektir. Medenî toplum, ancak bütün erkekler ve kadınlar kanun önünde eşit haklara sahip olmasını gerektirir ki bu bireylerin mülkiyet konusunda da eşit oldukları anlamına gelmediğidir. Adil bir toplumun kurulması için farklı yetenekler için farklı ödüllerin verildiği, karşılıklı saygı ve görev duygusunun geliştirildiği bir durumun oluşturulması gerekir.

Her ne kadar Muhafazakârlarda ve Kirk'ün düşüncesinde mülkiyet hakkı kutsal ise de bu hakkın kullanılması klasik liberallerde olduğu gibi sadece başkasına zarar vermeme prensibiyle sınırlı değildir. Kirk, mülkiyet hakkının kullanılmasında dünyevi olduğu kadar uhrevi sınırlamalar olduğu kanaatinde. Bu şekilde Kirk, çevreciliğin ahlâkî ve dinsel temellerini de ortaya koyar. Şöyle yazar:

"Eğer insanoğlu tarihsel bağlardan koparılsa bu dünyaya neredeyse kesinlikle duygusal tatmin için tüketilmesi gereken kendi özel mülkiyeti gibi davranır ve böylece kendi şehvet ve zevki için gelecek nesillerin, çağdaşlarının ve hatta kendisinin sermayesini yok eder." (Kirk 2001, 140)

Aynı zamanda Kirk, mülkiyet hakkının bencil bir şekilde sınırsız olarak mal toplamak anlamına gelmediğini de ifade eder:

Amerika'da gelenekçilerin bozguna uğratılmasını tamamlamak için sanayi ve paragöz çıkarların muhafazakârlık olduğu, muhafazakarlığın sadece büyük özel mülkiyet birikimlerini savunan bir siyasî argüman olduğunu ve

⁴ Belirli normlar, ya da kalıcı ahlâkî standartların var olduğuna dair inanç Russell Kirk'ün dünya görüşünün merkezini oluşturur ve onları korumak hayatının bir gayesiydi. Bu normlar cesaret, görev, adalet, dürüstlük, yardımseverlik gibi, varlıklarını ve otoritelerini kamu yararından daha yüce bir güce borçlu olan normlardır. (Kirk 1969, 20)

bu genişleme, merkezileşme ve birikimin muhafazakârların ilkelerinden olduğuna dair yeni ve yanlış bir algı ortaya çıktı. Bu yanlış anlamadan ve Hamilton'un Amerikan muhafazakârlığının kurucusu olduğuna dair yanlış popüler inanç ortaya çıkmasından beri, ABD'de gelenekçiler yanlış anlaşılmaktan kurtulamadılar (Kirk 2001, 229).

ROBERT NISBET

Amerikan muhafazakârlık hareketinin önde gelen düşünürlerinden Robert Nisbet (1913-1996) Amerikalı akademisyen ve sosyologdur. Onun düşüncesinde özel mülkiyet önemli bir yer tutar. Yukarıda incelediğimiz Paul Elmer More'dan alıntı yaparak mülkiyet hakkının yaşam hakkından daha önemli olduğu fikrine katılır:

'Medenî insana göre' diye yazar 1915'te Paul Elmer More, 'mülkiyet hakları yaşam haklarından daha önemlidir.' 'Her şeyden öte' More devam eder, 'hayat ilkel bir şeydir; yani medeniler olarak önem verdiğimiz değerlerin biyolojik temelinden başka bir şey değildir'. 'Onu bize hayvan için olduğundan daha anlamlı kılan şey hayvanlarla paylaştığımız yiyecekten insan tasavvurunun en rafine ürünlerine kadar sahip olduğumuz mallarla ilgilidir.' (Nisbet 2007, 114)

Nisbet'e göre Amerika'nın birinci dünya savaşına girmesinin Amerikan toplumu ve devleti üzerinde çok köklü değişikliklere neden olmuştur. Wilson' un dünyayı demokrasi için güvenli yapmak misyonu Amerika'nın, dünyaya sadece iyi bir hükümetin ne olduğunu öğretmek ile ah-lâkî bir örnek sunmakla kalmayıp aynı zamanda diğer milletlerin işlerine aktif olarak müdahale ederek kendisi üzerine önemli bir sorumluluk almıştır. Bu politika büyük bir askerî düzenin ortaya çıkmasını sağlamış, Pentagon ve iş dünyasının oldukça büyük bir kesimi arasında yolsuzluklara varan bir ortaklığa yol açmış ve dış politikada feci sonuçlar üretmiştir. Nisbet Amerikan anayasasını hazırlayan kurucu babalar bugün geri dönseler kapsamı ve derinliği ile Amerikan yaşamında ulusal devletin gücü hakkında olduğu gibi savaşlar ve devasa askerî güç karşısında da şok olurlardı. Anayasayı hazırlayanlar İngiltere'de ve Kıta Avrupası'nda görülen türde "aşırı merkezîyetçi, üniter siyasî bir Leviathan kesinlikle istemiyorlardı." (Nisbet 2003, 41). Ama aradan geçen iki yüzyıl içinde tam da bu oldu ve Amerika siyasî mutlakiyete dönüştü ve anayasayı hazırlayanların bunu önlemek için koydukları demokratik mekanizmalar da bunu önlemeye yetmedi. Nisbet daha da ileri giderek aslında demokrasilerin bi-

rey ile ilişkisinde Avrupa tarihinin erken modern çağda meşruiyeti ilahî güce dayandıran sözde mutlak monarşilerde olan mutlakiyetten daha yüksek bir derece ile elde edebildiğini savundu. Mutlak devletin tanımı toplumdaki bütün güçler üzerinde mutlak güce sahip, savaş ve barış yapmak, askere alma, vergi koyma, mülkiyet ihdas ve ilga etme, suçu tanımlama ve itaatsizliği cezalandırma, eğitimi kontrol etme, aileye bekçilik etme, kişisel alışkanlıkları düzenleme ve fikirleri sansür etme gibi hakları olan devlettir. Nisbet'e göre su anda demokratik devletler de bu hakları iddia etmektedirler ve komünist ya da faşist devletten çok fazla belirgin bir farkları yoktur.

Muhafazakârlığın savaşa karşı olmasının nedenini diğerleri yanında özel mülkiyet hakkının da sınırlamasını gerektirdiğini olduğunu savunur:

Uzun süren her savaşın, katılan toplumlar üzerinde eski dini ve ahlâkî değerlerin azalmasına paralel olarak yükselen yeni faydacı, zevk üzerine kurulan ve faydacı değerlerin yükselmesiyle ortaya çıkan sekülerleştirme etkisi vardır. Kazanılabilmek için savaşlar hayat, onur, özel mülkiyet, aile ve dinle ilgili tabuların azaltılmasını isterler; Savaşan güçler ve zafer arasında cinsellikle ilgili ya da özellikle cinsellikle ilgili ahlak ile ilgili hiç bir şey durmamalıdır." (Nisbet 2003, 10)

ROBERT NOZICK VE JOHN RAWLS TARTIŞMASI

Liberteryan düşüncenin temsilcilerinden Robert Nozick (1938-2002) ile John Rawls (1921-2002) arasında özel mülkiyetin kaynağı ve niteliği konusunda anlaşmazlık vardır. Temel farklılık Nozick sosyal devlet anlayışına karşı çıkarken ve vergilerin hırsızlık ve kölelik olduğunu savunurken Rawls toplumda çok fakirler için sosyal refah anlayışından kaynaklanan bir yardım yapılması gerektiğini savunur; dolayısıyla zenginliğin yeniden dağılımına sıcak bakar. Rawls "özgün konum"(original position) teorisinden yola çıkarak beyin jimnastiği ile bir dizi Adalet İlkeleri'ne ulaşır. Yani insanlar için şu andaki konumlarından sıyrarak onları bütün bireysel ve toplumsal yetenek, bilgi, statü, zenginlik, ve fakirlik gibi soyutlayarak herkes için neyin adil olduğuna karar verilmesini ister. Bu ilkelerin ilki tüm vatandaşlar için eşit temel özgürlükler kuran, Özgürlük ilkesidir. "Temel" özgürlük, liberal geleneğe uygun olarak demokratik hakların yanı sıra vicdan, dernek ve ifade gibi özgürlükler gerektirir. Rawls, bunlara kişisel mülkiyet hakkını da katar, ama bunu ahlâkî kapasiteleri ve öz saygı bakımından savunur(Rawls 2001, 114). Bu görüşü Rawls'u mülkiyeti bir

doğal hak olarak gören John Locke gibi klasik liberallerden ve Robert Nozick gibi liberteryanlardan ayırır.

Anarşi, Devlet ve Ütopya için en sık dile getirilen eleştirilerden biri Nozick'in başlangıçta bireylerin doğal haklara sahip olduğunu varsaymasıdır. *Projects and Property* (Projeler ve Mülkiyet) isimli eserinde John T. Sanders Nozick'in mülkiyet hakları terorisinin temellerini bulmaya çalışır. Sanders'e göre insanların takip ettikleri kişisel projeler hayatı anlamlı hale getirir. Bizim mülkiyet haklarına saygı duymamızın nedeni ise bu hakların bu tür projeleri verimli bir şekilde takip edilebileceği bir ortam yaratmasıdır. (Sanders 2002, 34)

NEO-MUHAFAZAKÂRLIK

Regan'ın başkan seçilmesi ile iktidara gelen neo-muhafazakârlık Bush yönetimi ile devam etti ve su anda Obama'nın iktidara gelişine tepki olarak gelişen Çay Partisi hareketiyle yeni bir görünüm kazandı. Her ne kadar aynı muhafazakârlık kavramını kullanıyor olsalar da neo-muhafazakârlık geleneksel muhafazakârlıktan çok ciddi bir sapmayı ifade eder. Neo-Muhafazakârlar, ancak muhafazakârlığı ve muhafazakâr mesajları kaçırarak Cumhuriyetçi Parti'nin kontrolünü kazandılar, ama neo-muhafazakârlar içinde de bir homojenlik yok ve siyasî kolunda da çok çatlaklar vardır.

Neo-muhafazakârlar birçok değer konusunda, geleneksel muhafazakârlarla aynı dili kullanıyorlar. Mesela, özel mülkiyet, gelenek, din, aile, ahlak, küçük devlet gibi konularda geleneksel muhafazakârlarla hem fikir içindeler. Ama daha yakından bir inceleme birçok görüşlerinin yukarıdaki değerleri yok saymaya götürecek kadar geleneksel muhafazakârlıktan ayrıldıklarını ve geleneksel muhafazakârların çok sert eleştirisine maruz kaldıklarını göstermektedir. Amerika'daki geleneksel muhafazakârlık, Avrupa'daki klasik muhafazakârlığın Fransız devrimine tepkisini takip ederek, devlet eliyle topluma ve dünyaya yön verme projelerini çok tehlikeli buluyorlardı. "Bu geleneğin izleyicisi olan ABD'liler de örneğin dış politikada izledikleri müdahalecilik karşıtı tutumdan dolayı 'izolasyonist' olmakla suçlanıyorlardı." (Özipek 2006)

Yukarda Kirk'un fikirlerini incelerken gördüğümüz gibi, geleneksel muhafazakârlar çevreyi Tanrı'nın bir vergisi olarak görerek sorumlu bir çevreci anlayışı benimsemişlerdi. Bugün birçok Amerikalı'nın muhafazakârları çevreci olarak düşünmesi mümkün değildir ama bir zamanlar mu-

hafazakârlar liberallerden daha çevreciydiler. Mesela, Muhafazakâr başkan adaylarından Barry Goldwater doğayı yüceltiyor, çevreyi seviyordu. “O defalarca muhafazakârlar ve liberaller arasındaki başlıca farklılığın liberallerin insanı tamamen ekonomik açıdan gördüğünü, muhafazakârların ise insanı daha bütüncül olarak bir ruh sahibi ve manevî yönüyle, bir gördüklerini savundu.” (Edwards 2008, 179).

Amerika'nın kurucuları herhangi bir hizbin hâkimiyetine karşı korumak için mücadele halindeydiler, neo-muhafazakârlar ise bir grubun diğerleri üzerinde hâkimiyetine yardımcı oluyorlar: Büyük Sermaye. Neo-muhafazakârların bürokrasinin hegemonyasına karşı çıktıkları gibi büyük sermayenin de egemenliğine karşı çıkmaları gerekir. Neo-muhafazakârların bir şekilde ormanlar ve yaban hayatı alanlarının tahrip edilmesine ses çıkarmamaları muhafazakâr bir ilkeden ne kadar kolay vazgeçtiklerini göstermiştir.

NEO-MUHAFAZAKÂRLIK VE LİBERTERYANLAR:

Amerikan muhafazakârlarının bir kolu olmasına karşın Liberteryanlar muhafazakârlardan birçok konuda ayrılmaktadırlar. Öyle ki neo-muhafazakârların geleneksel muhafazakâr geleneğinden ayrılmaları nedeniyle Liberteryanlar geleneksel muhafazakârlığa daha yakındırlar. Liberteryanlığı liberteryan yazar ve Cato Enstitüsü Başkan Yardımcısı David Boaz şöyle ifade eder: “Liberteryanizm her kişinin başkalarının da eşit haklara sahip olduğuna saygı gösterdiği müddetçe hayatını seçeceği herhangi bir şekilde yaşamaya hakkı olduğu görüşüdür. Liberteryanlar, insanların doğal olarak hükümetler oluşturulmadan önce sahip oldukları yaşam, özgürlük ve mülkiyet hakları gibi hakları savunurlar.” (Boaz 1998, 2)

Muhafazakârlar ve Liberteryanlar arasında Washington'daki demokratların egemenliğindeki gündeme karşı bir çeşit ittifak söz konusu olsa da ne yazık ki bu dostluk asla uzun süreli olamaz. Her ne kadar muhafazakârlar ve liberteryanlar arasında birçok konuda anlaşmazlık olsa da, pek çok alanda, özellikle ekonomi açısından, anlaşma vardır. İki ideoloji de ısrarla, kamu harcamalarının artırılmasına, sağlık hizmetlerinin özel sektör değil de devlet tarafından işletilmesine ve yüksek vergilere karşı çıkmaktadır. Ancak iki taraf da bu karşı çıkmayı farklı felsefî değerlere dayandırıyor. Muhafazakârların büyük bir kısmı, yukarıdaki politikalara karşı çıkarken faydacı(utilitarian) davrandığı söylenebilir. Onların, yüksek vergilere karşı çıkmalarının nedeni, yüksek vergilerin işletmelerin başarısını

engellediği, yatırımları ve istihdam yaratılmasını önlediği ve yüksek fiyatlara yol açtığına olan inançlarıdır. Onlara göre, yüksek vergilerin olumsuz sonuçları, vergileri düşük tutmayı, amaca ulaşmak için gereken araç meşrudur prensibi uyarınca, haklı çıkarmaktadır. Bu nedenle Muhafazakârların siyasî pozisyonları burada ahlâkî ya da felsefî temelleri bakımından zayıf kalmaktadır.

Diğer taraftan Liberteryanların yüksek vergilere muhalif olmalarının nedeni makroekonomik sonuçlarından dolayı değildir. Onlar vergilere genel olarak mülkiyet haklarının ihlali olarak gördükleri için karşı çıkarlar. Hatta bazıları daha da ileri giderek vergileri yasal yağma olarak nitelendirmektedir. Mülkiyet hakları doğal olarak, insan hayatını sürdürmesi için gereklidir. Ne zaman insan kendi emeğinin sonucu olan mülkiyeti kullanma ve tasarruf hakkına sahip olmazsa, mülkünü çalanların kölesi haline gelir. İnsan başkalarının yaşamı için çalışırsa kendi varlığını devam ettirmesi zorlaşır. Bu nedenle kölelik, insanın özgürlük hakkının ihlali ve sonuç olarak insanın yaşama hakkının ihlalidir. İnsanın emeğinin sonucu olan mülkiyeti tutmasını yasaklayan herhangi bir politika insanın yaşama hakkına zarar verir.

Amerika'da son yıllarda yapılan sağlık reformu tartışmalarında muhafazakârlar ücretsiz sağlık hizmetinin harcamaları artıracağı, vergilerin artırılmasına neden olacağı, dolayısıyla ekonomik büyümeyi yavaşlatacağı için karşı çıktılar. Demokratların düşüncesi ise vergilerin artırılıp herkese ücretsiz sağlık hizmetinin sağlanması yönünde idi; çünkü insanlar tedavi olamadıkları için ölüyorlardı. Obama yönetimi ve Kongre sağlık reformunu gerçekleştirdi. Bu tartışmada Demokratlar ahlâkî moral amaç olan başkalarına yardım ilkesini benimserken, muhafazakârlar böyle bir ahlâkî prensipten uzak kalarak kaybettiler. Liberteryanlar, muhafazakârları bu nedenle eleştirmekte ve onların bu boş retorikleri nedeni ile devletçi felsefenin hâkim olduğunu savunmaktadırlar.

Göründüğü kadarıyla, Liberteryanlar ve muhafazakârlar arasındaki gerçek sorun Liberteryanlar ve liberaller arasındaki sorunla aynıdır: Pek çok liberal ve muhafazakârların pozisyonları devletçi pozisyona yakın olmasıdır. Bu nedenle Liberteryanlarla Liberteryan olmayanlar arasındaki ittifak, eksik ve geçicidir. Bazı yazarların iddia ettiklerinin aksine, muhafazakârların ahlâkî idealleri var; liberteryanlar için sorun bu ideallerin saldırganlığı reddetmemesidir. Muhafazakârlar hedeflerine ulaşmak için kuvvet kullanmaya isteklidirler ve bu nedenle özgürlükçüler ciddi şiddet

girişimlerine –muhafazakârlar dahil- karşıdırlar. Özellikle neo-muhafazakârların ahlâkî idealleri kuvvet kullanarak yaymaları ve toplumda yerleştirmek istemeleri kendi temel ahlâkî değerleriyle çelişmektedir. Şöyle ki: Eğer birisi saldırgan olmayan tarafa karşı saldırı başlatırsa bu insanın en temel ahlâkî prensibi olan hayatına yönelik dış saldırılardan güvencede olmak ya da yaşama hakkını ihlal etmek anlamına gelir. Silahların başla-
dığı yerde ahlâk biter.

SONUÇ

Bu çalışmada, geleneksel Amerikan muhafazakârlığında özel mülkiyet anlayışı ve bu anlayışın felsefî temellerini inceledik. 19. ve 20. yüzyılların sonlarına kadar muhafazakâr düşünce aşağı yukarı Burke'un temellerini attığı klasik düşünceye sadık kalmıştır. İnsanı doğal hukuk bağlamında ruhuyla bir bütün olarak ele alan bu düşünce, özel mülkiyet hakkı konusunda çok kiskanç davranmıştır. Özel mülkiyeti medeniyetin temeli sayarak, yaşama hakkıyla eş tutmuştur. Bu nedenle küçük sınırlı devlet anlayışını benimsemiştir. Amerika'nın yükselişinde ve süper güç olmasında muhafazakâr felsefenin etkisi olmuştur. Bununla birlikte 20. yüzyılın sonunda ve 21. yüzyılın başında ortaya çıkan neo-muhafazakârlık geleneksel muhafazakârlıktan ciddi bir sapmayı beraberinde getirmiştir. Savaş harcamalarının artırılması eninde sonunda vergilerin artırılması sonucunu doğuracağı için özel sermaye hakkına bir tecavüz niteliği taşımaktadır. Diğer yandan büyük sermayenin kayırılması serbest piyasa modelinin işlemlerini zorlaştırarak yine özel sermaye hakkına bir saldırı oluşturmuştur. Son olarak neo-muhafazakârların çevre tahribatına göz yummaları sonucu, gelecek nesillerin yaşama hakkı zedelenmiştir. Muhafazakârlığın neo-muhafazakârlar tarafından kaçırılıp küçük bir kesimin çıkarları doğrultusunda kullanılması hem Amerikan toplumunu hem de dünyayı tehlikeli bir yola sevk etmiştir. Hem Amerikanın hem de bütün dünyanın selameti için Amerika'nın hoşgörülü, saygılı, herkesin yaşama, özgürlük ve mülkiyet hakkını savunan gerçek muhafazakâr değerlere acilen geri dönmesi gerekmektedir. ▽

KAYNAKLAR

- Aughey, Arthur., Greta Jones, and W. T. M. Riches. *The Conservative Political Tradition in Britain and the United States*, 1-31. Rutherford, NJ: Fairleigh Dickinson University Press, 1992.
- Babbitt, Irving. *Democracy and Leadership*. Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, Inc., 1979.
- Boaz, David. *Libertarianism A Primer*. London, United Kingdom: The Free Press, 1998.
- Edwards, Mickey. *Reclaiming Conservatism*. New York, N.Y. : Oxford University Press, 2008.
- Kirk, Russell. *The Conservative Mind*. Washington, DC: Regnery Publishing, 2001.
- Kirk, Russell. *Intelligent Woman's Guide to Conservatism*. New York, NJ: The Devin-Adair Co., 1957.
- Kirk, Russell. *Economics: Work and Prosperity*. Pensacola, Fla.: A Beka Book Publications, 1989.
- Kirk, Russell. *Enemies of the Permanent Things: Observations of Abnormality in Literature and Politics*. New Rochelle, N.Y.: Arlington House, 1969.
- More, Paul Elmer, "Property and Law," in *The Portable Conservative Reader*, ed. Russell Kirk. New York: Penguin Publishing, 1982.
- Nash, George H. *The Conservative Intellectual Movement in America*. Wilmington: Intercollegiate Studies Institute, 1998.
- Nisbet, Robert A. *The Present Age: Progress and Anarchy in Modern America*. Indianapolis: Liberty Fund, 2003.
- Nisbet, Robert A. *Muhafazakârlık: Düş ve Gerçek*. Çev. M. Fatih Serenli-Kudret Bülbül Ankara: Kadim Yayınları, 2007.
- Nozick, Robert. *Anarchy, State and Utopia*. Basic Books: New York, 1974.
- Özipek, Bekir Berat, "Bush'un Neo-Muhafazakarlığı Bir Sapmadır" *Star Gazetesi*, 31 Augustos 2006.
- Rawls, John. *Justice as Fairness: A Restatement*. Cambridge MA: Belknap Press 2001.
- Regnery, Alfred S. *Upstream: The Ascendence of American Conservatism*. New York: Simon and Schuster, Inc., 2008.

S. A. Avcu: *Amerikan Muhafazakâr Düşüncesinde Mülkiyet*

Sanders, John T. "Projects and Property" in *Robert Nozick*, ed. David Schmidtz, 34-58. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Weaver, Richard. *Ideas Have Consequences*. Chicago: The University of Chicago Press, 1948.

Von Mises, Ludwig. *Liberalism in the Classical Tradition*. Irvington: The Foundation for Economic Education, 1985.

Muhafazakâr Düşünce / Mülkiyet